

Розглянуто пріоритети та операційні заходи стратегії протидії загрозам і ризикам регіонального розвитку в системі економічної безпеки держави на посттрансформаційному етапі розвитку національної економіки.

Визначено стимулюючі та консолідуючі чинники подолання інертності регіонального розвитку, забезпечення міжрегіональної інтеграції, вдосконалення територіальної структури виробничих факторів та подолання системних перешкод інституційних і структурних реформ на місцевому рівні: корупції, тінізації економіки, недостатнього рівня економічної безпеки підприємництва, особи.

Охарактеризовано інформаційний компонент кризових закономірностей розвитку соціально-економічних систем.

Обґрунтовано засоби активізації та підвищення ефективності міжрегіональної соціально-економічної інтеграції та вдосконалення територіальної структури виробничих факторів і забезпечення конкурентних переваг економіки в умовах обмежених ресурсів.

Істотну увагу приділено моделюванню і прогнозуванню соціально-економічного розвитку регіонів у системі безпеки держави.

Редакционная коллегия: д.э.н. И.П. Булеев (ответственный редактор), д.э.н. Н.Е. Брюховецкая, д.э.н. А.И. Кабанов, д.э.н. Е.В. Мартякова, д.э.н. С.В. Богачев, к.э.н. Л.Л. Стариченко, к.э.н. Н.А. Пономаренко, к.э.н. Л.Н. Рассуждай, к.э.н. Е.Т. Иванов, к.э.н. И.В. Фокина.

*Рекомендован к печати ученым советом
Института экономики промышленности НАН Украины*

**Проблемы повышения эффективности функционирования предприятий
П 78 различных форм собственности:** сб. науч. тр. – Вып. 3, т. 3 / НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти; редкол.: И.П. Булеев (отв. ред.) и др. – Донецк, 2010. – 442 с.

Рассмотрены приоритеты и операционные мероприятия стратегии противодействия угрозам и рискам регионального развития в системе экономической безопасности государства на посттрансформационном этапе развития национальной экономики.

Определены стимулирующие и консолидирующие факторы преодоления инертности регионального развития, обеспечение межрегиональной интеграции, усовершенствование территориальной структуры производственных факторов и преодоление системных препятствий институционных и структурных реформ на местном уровне: коррупции, тенезации экономики, недостаточного уровня экономической безопасности предпринимательства, лица.

Охарактеризован информационный компонент кризисных закономерностей развития социально-экономических систем.

Обоснованы средства активизации и повышение эффективности межрегиональной социально-экономической интеграции и усовершенствование территориальной структуры производственных факторов и обеспечение конкурентных преимуществ экономики в условиях ограниченных ресурсов.

Важное внимание уделено моделированию и прогнозированию социально-экономического развития регионов в системе безопасности государства.

УДК 658.114(477)
ББК У9 (4УКР) 29

6. Култыгин В.П. Современные зарубежные социологические тенденции. – М., 2000. – 218 с.
7. Кунц Г., О'Доннел С. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций: пер. с англ. – Т. 1. – М.: Погресс, 1981. – 495 с.
8. Латфуллин Г. Основные тенденции и концепции управления на стыке веков // Проблемы, теория и практика управления. – 1998. – №1. – С. 76-80.
9. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: пер. с англ. – М.: Дело, 1992. – 701 с.
10. Румянцева З.П., Алиева З.А. Современный менеджмент // Российский экономический журнал. – 1996. – №7. – С. 51-60.
11. Симонов П.А. Предыстория души. – М.: Правда, 1986. – 258 с.
12. Смирнова В. Формирование концепции предпринимательского управления // Проблемы, теория и практика управления. – 1998. – №4. – С. 116-119.
13. Современное управление: Энциклопедический справочник. – Т. 1. – М.: Издатцентр, 1997. – 584 с.

Надійшла до редакції 29.05.2010 р.

С.Д. Щеглюк, к.е.н.
*Інститут регіональних
досліджень НАН України,
м. Львів*

РЕГІОНАЛЬНИЙ ФОРСАЙТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОВГОТРИВАЛОГО ПРОГНОЗУВАННЯ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Розглянуто методологічні підходи до розробки й упровадження регіонального Форсайту. Обґрунтовано важливість застосування регіонального Форсайту, визначено головні подібності та відмінності Форсайту від стратегічного планування та технологічного прогнозування. Окреслено подальші напрями реалізації форсайтних досліджень у регіоні.

Ключові слова: методологія, регіональний Форсайт, прогнозування, технології.

© С.Д. Щеглюк, 2010

Рассмотрены методологические подходы к разработке и внедрению регионального Форсайта. Обоснована важность применения регионального Форсайта, определены главные сходства и отличия Форсайта от стратегического планирования и технологического прогнозирования. Очерчены дальнейшие направления реализации форсайтных исследований в регионе.

Ключевые слова: методология, региональный Форсайт, прогнозирование, технологии.

Methodological approaches to development and introduction of regional Foresight are considered. The importance of application of regional Foresight is grounded, main similarities and differences of Foresight from strategic planning and technological forecast are defined. Further directions for realizing Foresight researches in a region are outlined.

Keywords: methodology, regional Foresight, forecasting, technologies.

Активізація пошуків нових шляхів виходу економіки із кризового стану зумовлена недовістю та неефективністю традиційних варіантів планування та прогнозування регіонального розвитку. У посткризовий період зростає значення модернізації та переорієнтації на нові види економічної діяльності, інновації як джерела економічного зростання й підвищення конкурентоспроможності. Отже, в умовах економічної невизначеності саме необхідність та доцільність прогнозування є очевидною, оскільки прогнозування дає змогу сформулювати пріоритети розвитку, сконцентрувати ресурси на їх реалізацію. Однак серед багатьох методів прогнозування (стратегічного, короткострокового та ін.) окреме місце посідає методологія Форсайту. Під Форсайтом (Foresight) розуміють нову практику визначення пріоритетів науково-технічного розвитку. Таким було його первинне визначення, активна практика застосування різними країнами цього методу довела можливість використання Форсайту при вирішенні не лише низки проблем прогнозування науково-технологічного, а й врахування особливостей соціально-економічного розвитку, тобто можливих соціально-економічних наслідків від впровадження нових технологій, нових видів техніки тощо.

Єдиної моделі Форсайту не існує, кожна держава адаптує цей підхід до своїх умов, враховуючи різноманітні методики, а також національні та регіональні інтереси. Успішна реалізація Форсайту свідчить про перспективи його залучення до вітчизняних реалій розробки інноваційної політики розвитку регіону та враху-

вання регіональних особливостей при здійсненні регіонального Форсайту.

Окреслена проблематика охоплює широке коло питань інноваційного, науково-технологічного, стратегічного та регіонального розвитку.

Світовий досвід реалізації масштабних форсайтних проектів у Японії, Великобританії, Франції, Німеччині, Угорщині, Росії, а також проведення Форсайту на регіональному рівні наведені у працях зарубіжних та вітчизняних вчених: П. Беккера, М. Кенана, Н.В. Шелюбської, О.С. Поповича та ін.

Аналіз та рекомендації щодо здійснення науково-технологічного прогнозування, у тому числі й форсайтних досліджень, висвітлені у працях Л.М. Гохберга, Ю.Д. Денисова, А.В. Соколова, Л.І. Федулової, М. Згуровського та інших.

Вітчизняна практика здійснення форсайтних досліджень є незначною. Хоча перші спроби їх проведення належать до 2004 року, коли Кабінету Міністрів України було затверджено Державну програму прогнозування на 2004-2006 рр. науково-технологічного та інноваційного розвитку.

Методологія форсайтних досліджень, які реалізуються у світі, представлена різноманітними принципами та різними методичними підходами, що дало змогу втілити в життя форсайтні проекти на різних рівнях: національному, регіональному (зокрема, локальному – в межах окремого населеного пункту), галузевому й корпоративному. Незважаючи на широку палітру застосування форсайтних досліджень, є загальноприйняті положення та принципи, які дозволяють досягти поставленої мети.

Метою статті є висвітлення методологічної основи розробки форсайтних досліджень в регіоні із врахуванням специфіки таких умов: відсутність досвіду проведення аналогічних проектів; складність вибору експертів; недостатність, а подекуди й брак інформаційної бази; особливості господарської спеціалізації та рівня інноваційно-технологічного й кадрового потенціалу.

Ураховуючи те, що лише активне впровадження інновацій у посткризовий період розвитку регіону має значний потенціал модернізації його економіки, слід змінити існуючу вітчизняну практику визначення пріоритетів науково-технологічного розвитку.

Таким інструментом є, зокрема, регіональний Форсайт. Він дозволяє розробити реальну стратегію розвитку регіону. З його допомогою можна виробити ефективну інноваційну політику, оп-

тимізувати інфраструктуру і стимулювати трансформацію традиційної економіки в економіку знань. Правильна стратегія припускає обмежений вибір інноваційних пріоритетів, що стимулюють інноваційну активність на найбільш перспективних напрямках та забезпечать диверсифікацію економіки. Як показує світова практика, перш ніж починати розробляти стратегію, необхідно досягти згоди за ключовими напрямками розвитку між основними зацікавленими сторонами: адміністрацією, бізнесом і населенням регіону [3].

Під Форсайтом розуміють процес проведення прогнозно-аналітичного дослідження із залученням великої чисельності експертів для розробки пріоритетних напрямів розвитку науково-технологічного та інноваційного розвитку. Тобто це процес вироблення консенсусу в суспільстві щодо визначення пріоритетних напрямів науково-технологічного та інноваційного розвитку країни, регіону, галузі чи корпорації.

Слід чітко визначити методологію та методичні підходи до формування та реалізації Форсайту з метою успішного його застосування. А тому, враховуючи зарубіжний та вітчизняний досвід розробки пріоритетів розвитку регіонів, формування інноваційної політики та науково-технологічного розвитку, надамо власне бачення методології регіонального Форсайту.

Відомо, що методологія – це система принципів і способів організації й побудови теоретичної й практичної діяльності, а також вчення про цю систему [4]. Оскільки Форсайт розглядають як процес визначення пріоритетів розвитку інноваційно-технологічної сфери, а також виділяють технологічний, демографічний та інші його підвиди, для регіонального Форсайту властива власна методологія.

Під методологією регіонального Форсайту слід розуміти систему принципів та підбір методів формування дослідження, скеровані на внутрішні механізми, логіку руху та організації дослідження.

Методологія будь-якого, у тому числі й форсайтного дослідження, починається із вибору, постановки й формулювання мети. На думку Н.В. Шелюбської, Форсайт передбачає реалізацію таких цілей: оцінка розвитку конкретного науково-технічного напрямку (передбачає розробку "технологічної або дорожньої карти"); оцінка перспектив сфери науки й технологій (розподіл ресурсів на проекти НДДКР); оцінка перспектив науково-технічного розвитку в

соціально-економічному контексті (прийняття стратегічних рішень на макро- та мезорівні) [5]. Форсайт використовується як інструмент впливу на формування майбутнього, дозволяє враховувати можливі зміни у всіх сферах суспільного життя – науці, технологіях, економіці, соціальних відносинах, культурі [2].

Розкриємо особливості методології регіонального Форсайту. Як зазначає Л.І. Федулова, методологія Форсайту є сучасним механізмом розробки стратегії соціально-економічного розвитку регіону [3]. Структура методології регіонального Форсайту передбачає реалізацію таких етапів:

- 1) постановка мети форсайтного дослідження;
- 2) визначення принципів організації регіонального Форсайту;
- 3) виокремлення проблеми, протиріччя, яке вимагає негайного вирішення;
- 4) розробка інструментарію та вибір методів дослідження;
- 5) діагностика й моніторинг динамічного стану системи;
- 6) оцінка отриманих результатів – пріоритетів розвитку.

Метою регіонального Форсайту є підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки на основі обраних пріоритетів науково-технічної й інноваційної діяльності та покращання якості життя населення, а також досягнення збалансованого розвитку регіону.

В основу Форсайту закладені базові принципи:

1. **Залучення** (commitment) різноманітних суспільних сил – бізнесу, наукового співтовариства, органів державного і громадянського суспільства в обговоренні й складанні довготермінових прогнозів, стратегій розвитку.

2. **Комунікація** (communication) між учасниками.

3. **Концентрація** на довготривалому періоді (concentration on the long term).

4. **Координація**. Оцінки розвитку науки й технологій надаються в зв'язку з економічними та соціальними змінами.

5. **Консенсус** (consensus). Необхідність злагодженої роботи бізнесу, наукового суспільства, органів влади, які намагаються дійти до згоди на основі розроблених спеціалістами сценаріїв розвитку суспільства.

6. **Системність** процесу на базі структурованих міркувань експертів [2].

7. **Практичність** – можливість застосування даних форсайтних досліджень до прийняття управлінських рішень.

Особливістю проведення регіонального Форсайту є те, що регіональні пріоритети формуються під впливом місцевих потреб, і вже потім під впливом наукових кіл регіону. Найбільш типовий набір регіональних пріоритетів, на думку фахівців, зазвичай включає 5 груп цілей: екологія регіону; ефективне використання місцевих природних; найголовніші соціальні проблеми (здоров'я населення, захворюваність, освіта); підвищення ефективності державного управління; науково-технічна підтримка місцевої промисловості тощо [2]. Критерієм пріоритетності має бути не сучасний рівень розвитку виду діяльності, а її спроможність до суттєвого збільшення ВВП, створення імпортозамінної та експортної продукції, а також такі технології, які матимуть значний соціальний ефект.

При реалізації регіонального Форсайту варто враховувати глобальні тенденції розвитку світової науки й технологій, національні пріоритети й регіональні можливості інтенсивного розвитку науково-технологічного й кадрового потенціалу із залученням його до міжнародної науково-технологічної співпраці.

Як зазначають дослідники, при розробці методології регіональних інноваційних пріоритетів, забезпечується тяглість методичних рішень, які використовувалися при виборі пріоритетів науково-технологічного розвитку на національному рівні [2]. Ця умова є важливою, але не надто необхідною, оскільки обрані пріоритети регіонального розвитку матимуть таку регіональну специфіку, яка нівелюється на національному рівні, але є перспективними для інвестування їхнього розвитку регіональним бізнесом.

Важливо враховувати можливі соціально-економічні наслідки від застосування передових технологій в різноманітних сферах регіональної економіки. Для цього необхідно проаналізувати можливі бар'єри та економічні ризики з врахуванням протиріч та вузьких місць, особливо це стосується інституційних бар'єрів, які заважають їх реалізації. Такими інституційними бар'єрами у вітчизняній економіці є: відсутність кооперації між органами державного, регіонального управління, органами місцевого самоврядування, регіональним бізнесом, освітою й наукою, нерозвиненість інноваційної інфраструктури, низька, а подекуди критична несприйнятливність бізнес-середовища до інновацій тощо.

Зокрема, даний підхід доцільно використовувати для розробки пріоритетів фінансування нових напрямів НДДКР як механізм

визначення необхідних інституційних змін у сфері НДДКР при формуванні регіональної інноваційної системи. Для цього слід удосконалити нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності з метою здійснення ефективної регіональної інноваційної політики.

Регіональна політика має стимулювати перехід до інноваційної моделі розвитку і додати нового культурного та економічного змісту регіональним проектам та ініціативам. Її головне завдання – забезпечення концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках і створення умов для міжрегіональної кооперації і стратегічного партнерства влади, бізнесу та суспільних інститутів у рамках інноваційної моделі розвитку. Необхідно сформувати нові інноваційні технології управління розвитком територій, які б працювали на підвищення конкурентоспроможності українських регіонів [3].

Протягом останніх років практики регіонального Форсайту відбувається постійне удосконалення методології Форсайту, опрацьовуються нові методи та прийоми, що забезпечують підвищення обґрунтування передбачення перспектив науково-технологічного та інноваційного розвитку. Головним завданням удосконалення методології є більш активне залучення наукового товариства і цілеспрямоване використання знань експертів із зниженням можливих хибних рішень.

Методи, які використовуються регіональним Форсайтом, є різноманітними (якісними, кількісними, змішаними), найпоширенішими серед них є: екстраполяційне трендове прогнозування, циклічне прогнозування на основі статистичного аналізу соціально-формаційних та укладних технологічних циклів, модельно-імітаційне прогнозування на основі побудови розрахункових моделей розвитку системи, метод Делфі, аналіз літератури, метод сценаріїв, “мозкові атаки”, SWOT-аналіз, альтернативні варіанти майбутнього, бенчмаркінг, фокус-групи, круглі столи тощо.

Однак найчастіше на практиці використовуються “мозкові атаки”, SWOT-аналіз, побудова дорожніх карт, критичні технології та Делфі (експертне оцінювання). Послідовність застосування методів може бути різноманітною та залежить від поставлених завдань [2].

Як зазначає Н.В. Шелюбська, реалізація вказаних методів вимагає значних ресурсів, оскільки до процесу колективного обговорення залучаються широкі верстви наукових, ділових кіл, регіо-

нальна влада. Фінансування регіонального Форсайту здійснюється залежно від того, хто виступив ініціатором проведення (бюджетні та позабюджетні кошти, включаючи приватні ресурси тощо) [6].

Однією з головних умов успішного використання методології регіонального Форсайту є готовність місцевої громади (адміністративного апарату, керівників компаній, окремих фахівців, громадськості) спільно оцінити довгострокові перспективи розвитку регіону, абстрагуючись від короткострокових кон'юнктурних моментів [3].

Таблиця

Головні відмінності між стратегічним плануванням, науково-технологічним та інноваційним прогнозуванням та Форсайту (порівняльна характеристика)

Характерні ознаки	Стратегічне планування	Науково-технологічне та інноваційне прогнозування	Форсайт
Мета дослідження	Визначення стратегічних напрямів розвитку регіону	Визначення критичних технологій та проривних інновацій	Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки на основі обраних пріоритетів науково-технічної та інноваційної діяльності та покращення якості життя населення, а також досягнення збалансованого розвитку регіону
Часовий горизонт	10-15 років	5-10 років	15-30 років
Сфера охоплення	Соціально-економічний розвиток регіону	Науково-технологічна та інноваційна сфери регіону	Взаємозв'язок і взаємовплив науково-технологічного розвитку і соціально-економічних наслідків. Сильна соціальна орієнтація
Методи реалізації	Використання спільних методів прогнозування		
Виконавці	Науковці, влада, бізнес, громада	Науковці	Науковці, влада, бізнес, громада. Співпраця протягом формування й реалізації довготривалого проекту
Результат	Стратегічні цілі та шляхи їх реалізації	Передбачення проблем у розвитку технологій і пошук шляхів їх вирішення. Орієнтація на наявні можливості	Нові пріоритети науково-технологічного та інноваційного розвитку із врахуванням соціально-економічних наслідків їх впровадження. Орієнтація на реальні перспективні потреби. Містить елементи активного впливу на майбутні шляхом визначення зон появи нових технологій тощо

Як засвідчила практика реалізації аналогічних проектів за кордоном, для ефективного використання регіонального Форсайту необхідне проведення масштабної інформаційної програми, великої кількості конференцій, семінарів, презентацій, інтернет-форумів, у процесі яких досягаються виконання трьох завдань –

створення мереж з обміну інформацією, широке обговорення інноваційної політики і зміна ставлення суспільства до інновацій.

Наступний етап методології форсайтного дослідження – діагностика та моніторинг стану системи. Діагностика дає відповідь на питання, які регіональні пріоритети слід обрати, технології, які можна розвивати в регіоні, або ж придбати для подолання технологічного відставання місцевої промисловості, а також як сприяти дифузії результатів НДДКР із науково-дослідних організацій в реальний сектор регіональної економіки. Тобто результатом регіонального Форсайту є розробка нових пріоритетів науково-технологічного, інноваційного розвитку, які сприятимуть збалансованому розвитку економіки регіону та розвиватимуть її потенціал.

При визнанні проекту Форсайту успішним (таку оцінку здійснюють за результатами його проведення всі учасники проекту) його здійснюють регулярно і з удосконаленням проводять раз на декілька років (наприклад, у Японії – раз на п'ять років) [2].

Із врахуванням змін у розвитку світової та національної економік, доцільно визначити механізм регулярного оновлення переліку технологічних пріоритетів. Для цього слід організувати моніторинг розвитку технологій та розробок у національній інноваційній та регіональній системах.

З огляду на вищенаведене виникає питання, які подібності та відмінності існують між форсайтними дослідженнями, стратегічним плануванням, науково-технологічним та інноваційним прогнозуванням?

У науковій літературі відсутні певні розмежування методів, які застосовує Форсайт, стратегічне планування, інноваційне прогнозування, однак певні відмінності та подібності між цими інструментами управління перспективним розвитком країни, регіону, чи галузі все-таки існують. Головними відмінностями Форсайту від вищенаведених методів є: мета дослідження, часовий горизонт, сфера охоплення, методи реалізації, виконавці, результат. Власні міркування щодо подібності та відмінності між наведеними інструментами регіонального управління подано в таблиці.

На думку Т.А. Артемової, А.Н. Михайлової [1], прогноз науково-технологічного розвитку є однією із початкових фаз стратегічного управління і належить до сфери стратегічного планування. Форсайт об'єднує декілька практик прогнозування і відрізняється тим, що в ньому, окрім вчених, беруть участь й інші зацікавлені сторони органів управління, бізнесу і суспільства. Суттєвою пере-

вагою Форсайту є організація безперервного діалогу; деталізація завдань на рівні регіонів, галузей, нових ринків; аналіз повного циклу перетворення технології.

Відповідно до міжнародного досвіду проведення Форсайту до уваги мають братися можливості регіону для розвитку технологій: по-перше, можливості прийняти технології (для багатьох регіонів уже це проблема), по-друге, можливості розвивати ці технології як відповіді на основні виклики людства. Крім того, у регіональних Форсайтах варто уважніше ставитися до реалізації можливостей усунення бар'єрів і перешкод [3].

Висновки. Регіональний Форсайт є важливим методом прогнозування, інструментом антикризового управління, здатним забезпечити інноваційний прорив у регіональній економіці, позитивно вплинути на підвищення її соціально-економічного розвитку.

Література

1. Артемова Т.А., Михайлова А.Н. Научно-технологический прогноз развития Российской Федерации на долгосрочную перспективу: возвращение к будущему [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.4sme.ru/txt/6/forsite.doc

2. Гретченко А.А. Форсайт как инновационный инструмент прогнозирования и реализации научных и технологических приоритетов // Вестник Сибирского государственного аэрокосмического университета им. М.Ф. Решетнева. № 1, 2010 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: putin.viperson.ru/data/201003/jklmljxjtjcjttjgjbj.doc

3. Федулова Л.І. Новітні підходи до формування стратегії розвитку регіонів: методологія “Форсайт” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/RE/...5.../zbirduk_RE_4_139.pdf

4. Философский энциклопедический словарь. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983.

5. Шелюбская Н.В. Выбор приоритетов инновационного развития в ЕС и перспективы использования Форсайта в России // Инновации. – 2006. № 10 (97). – С.52-58 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.ru/download/36482217.pdf>

6. Шелюбская Н.В. Практика Форсайта в странах Западной Европы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gier.ru/works/almanach/0005/almanach0005_010-024.pdf

Надійшла до редакції 28.05.2010 р.

<i>Даниліна С.О.</i> Структурно-інституціональна криза та роль нагромадження капіталу	140
<i>Ленчік Я.В.</i> Використання іноземного досвіду при реформуванні пенсійного забезпечення	152
<i>Матвієнко Г.А.</i> Синергія глобалізаційного впливу як виклик до змін економічної системи України	166
<i>Митрофанов В.И.</i> Финансовый кризис как составная часть глобального системного кризиса в терминах ДОТУ.....	172
<i>Хижняк С.І.</i> Інноваційні пріоритети в енергетичному машинобудуванні як фактор підвищення конкурентоспроможності	188
<i>Мартякова Е.Ю.</i> Противоречивость благотворительности: суждения и реалии	200

ПРАВОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ, КРИЗОВИХ ЯВИЩ І ПРОЦЕСІВ

<i>Новицький В.С.</i> Інноваційні стратегії як фактор протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам економічній безпеці	208
<i>Рамазанов С.К.</i> Инновационные инструменты управления эколого-экономической безопасностью в условиях кризиса	214
<i>Тимохин В.М., Шевченко Є.О.</i> Модель життєздатної системи управління економічної системи з коаліційними взаємодіями	226
<i>Павлюк К.В.</i> Підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів на регіональному рівні	233
<i>Петенко І.В., Амоша В.О.</i> Моделювання впливу тарифної політики паливно-енергетичного комплексу на якість життя населення	247
<i>Кишакевич Б.Ю.</i> Вимірювання концентрації кредитного ризику.....	254
<i>Котов І.А.</i> Моделі диспетчеризації кризових ситуацій в електроенергетичному комплексі України	263
<i>Панченко ОМ.</i> Інноваційний розвиток металургійної галузі: досвід Китаю.....	269
<i>Смирнова Н.Н.</i> Международное сотрудничество и открытая экономика в регионе.....	288
<i>Chunikhina T.S.</i> Company-Wide Management System of Motivation and Culture of Corporate Type Enterprises Development: Historical and Economic Aspect.....	301
<i>Щеглюк С.Д.</i> Регіональний Форсайт як інструмент довготривалого прогнозування: методологічний підхід	315

<i>Камушков О.С.</i> Малий та середній бізнес як ланка інноваційного розвитку економіки.....	325
--	-----

ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ КРИЗОВИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

<i>Лук'янова В.В.</i> Комплексна оцінка ризику діяльності підприємства з використанням методів теорії нечітких множин.....	335
<i>Синяєва Л.В., Гагарінова В.Ф., Баханова М.В.</i> Державне регулювання номінальної і реальної заробітної плати в Україні з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки	347
<i>Василичев Д.В.</i> Моделювання соціально-трудоких відносин з приводу винагороди за працю	352
<i>Дороніна О.А., Сичова К.В.</i> Розвиток системи пенсійного страхування в Україні в контексті соціально-економічної безпеки	360
<i>Ортіна Г.В.</i> Методологічні концепції визначення стратегічного управління підприємством в умовах кризи.....	373
<i>Степанова О.В.</i> Соціальний капітал у системі державно-приватного партнерства.....	384
<i>Ануфрієв С.Ю.</i> Подолання асиметрії інформації при визначенні кредитоспроможності позичальника.....	394
<i>Кукліна Т.С.</i> Особливості маркетингового дослідження туристичних послуг	400
<i>Мальцева О.В.</i> Проблеми інформаційної безпеки банківської діяльності	409
<i>Аблязова Е.З.</i> Еволюція системи оподаткування нерухомого майна в Україні.....	414
<i>Гершуненко Ю.О.</i> Сприяння реалізації виробничо-експортного потенціалу регіонів України	420
<i>Бабій Л.І.</i> Упровадження інформаційних технологій у діяльність посередницького підприємства у зовнішній торгівлі.....	426